

Ovidiu Halas

**Istoria monahismului din județul Bistrița-Năsăud.
Partea a II-a – vetre monahale din secolele XV-
XVIII**

The monasteries from Bistrița-Năsăud county.
Part II- Monastic history between the XVth-XVIIIth centuries

Pr. Ovidiu Halas

The current article is the second part of a review initiated in the previous number of this study, regarding the monasteries from Bistrița-Năsăud county, in which the history of monastic life of these places between the XVth-XVIIIth centuries is presented. On the basis of existing volumes the wealth and diversity of monastic life during this period and the devastating action of „uniatism”, which destroyed a lot of such places is put forward. The importance of this study lies in its presentation of an important episode of local history, insufficiently exploited so far in historiography.

Key words: Negruleți, Telciu, Bucow, uniatism, monahism.

Această vatră din nord-estul Transilvaniei, cuprinsă între Mureș, Maramureș și Carpații Răsăriteni, număra documentar în secolul al XVIII-lea peste 40 de schituri și mănăstiri. Cele mai multe dintre ele erau grupate în bazinul superior al Mureșului (Reghin-Deda) și bazinul superior al Someșului Mare (Dej-Năsăud). În această zonă monahismul, se pare, a ajuns ceva mai târziu, cea mai veche mănăstire cunoscută fiind cea din Vad (sec.al XV-lea).

Fiind o vatră monahală de centru, înconjurată de zone cu vechi tradiții isihaste ca: Apuseni, Maramureș, Făgăraș și mai ales Moldova, apariția și dezvoltarea monahismului în această parte a fost de la început influențată de marile mănăstiri din împrejurimi. Am putea numi această zonă o zonă de interferență, în care se întâlneau și uneori se suprapuneau influențe din Moldova cu cele din Transilvania.

Deși multe ca număr, mănăstirile și schiturile din această vatră erau în general mici, majoritatea construite din lemn, având aproape toate caracterul unor sihăstiri sătești, legate profund de viața, de sufletul și de evlavia credincioșilor ortodocși din jurul lor. Ele erau de obicei locuite de puțini călugări, însă rolul lor spiritual și de apărare a dreptei credințe în masa românilor era cu atât mai mare cu cât în această parte se aflau sate de maghiari, germani și secui.

The monasteries from Bistrița-Năsăud county. Part II- Monastic history between the XVth-XVIII-th centuries, *Astra Salvensis*, 2, p. 18-27

Din motive binecunoscute, aproape toate aceste sihăstiri au fost distruse în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea. Unele au dispărut fără urmă, altele au fost strămutate în sate ca biserici de parohie, iar altele au rămas doar în amintirea tradiției locale. Puține din aceste sfinte locașuri au rezistat furtunilor multiseculare și au ajuns până la noi¹.

Dintre cele mai reprezentative așezări monahale din această vatră a județului Bistrița-Năsăud, următoarele au fost consemnate în documentele vremii:

Mănăstirea Bichigiu (sat Bichigiu, comuna Telciu), cunoscută și sub numele de mănăstirea Telciu, această veche așezare monahală s-a aflat în hotarul satului Bichigiu, acum foarte aproape de vatra satului, pe un platou înalt mărginit de culmi împădurite, numit "*Valea Mănăstirii*". Doar câteva toponime din hotarul satului sunt mărturiile ale existenței unei vechi vetre monahale. Că înaintea acestei mănăstiri, cunoscută din surse documentare, reiese că au fost și alte câteva așezăminte monahale, mici schituri, despre care știm doar că au existat.

Când s-au înființat pe aceste locuri schituri și care a fost soarta lor nu se știe, așa cum nu se știe nimic despre prima mănăstire de pe *Valea Mănăstirii*.

În 1523 trei preoți (călugări ?) – *Matei Pop, Șandru Pop și Petru Pop* – însoțiți de toți cnezii de pe Valea Rodnei și, poate de episcopul Larion, au solicitat conducerii orașului Bistrița îngăduința de a ridica o mănăstire pe râul Birchîș, între satele Hordou (Coșbuc) și Telciu, pe locul uneia mai vechi. Cererea le-a fost aprobată în 29 septembrie 1523, poate și pentru că – spun unii – aici rezida episcopul *Layr Iovan (Ilarion)*, pe care cei mai mulți îl știu la Vad. Se pare că abia construită, mănăstirea a fost prădată în 1526 de Sigismund Nagy².

Potrivit conscripției din 1761, sătenii din Bichigiu declară: <<*După cum e scris pe biserică, ea a fost clădită înainte cu 260 de ani, de trei călugări*>> (deci cca. 1500)³.

Părintele Mircea Păcurariu o enumeră între principalele schituri românești ortodoxe atestate documentar în primele șase decenii ale secolului al XVIII-lea. Mănăstirea a fost distrusă în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea din porunca generalului Buccow⁴.

¹ Ioanichie Bălan, *Vetre de sihăstrie românească, sec. IV-XX*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1982, pp.15-16.

² Macarie Motogna, *Monahismul ortodox din Maramureș și Transilvania Septentrională până la începutul secolului al IX-lea*, Editura Mănăstirea Rohia, 2009, pp. 190-191.

³ Nicolae Târgoveț, coord. *Bichigiu – stăveche vatră românească. Moment aniversar - 500 de ani de atestare documentară a Bisericii Ortodoxe din localitate*, Editura Charmides, Bistrița, 2001.

⁴ Augustin Pădurean, *Mănăstirile din Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Chujului*, Editura Ecclesia, Nicula, 2007 p. 210.

Mănăstirea Ciceu-Poieni, (sat Ciceu-Poieni) înființată între anii 1475 și 1529 în timpul stăpânirii moldave asupra Ciceului, situată în partea de sud-est a satului, pe „*Vârful Mănăstirii*”. Aici se presupune că a fost o „*scoală mănăstirească-bisericească*” încă din 1475, informație fără susținere documentară, larg popularizată.

Arsă în 1761, pământul a fost ocupat de localnici, mănăstirea este menționată de vicarul Ignatie Darabant, într-un raport din 28 februarie 1782, ca fiind desființată. La începutul secolului al XX-lea se mai vedeau încă pietre din temelia ei⁵.

Mănăstirea Procov – Sângeorz-Băi. Mănăstire cu începuturi și plasament încă insuficient de clarificate datorită atribuirii diferitelor date de construcție (1636, 1733, 1749-1751) sugerează fie repetate strămutări, fie reconstrucții repetate, fie existența unor lăcașuri monahale deferite.

În Sângeorz-Băi exista o biserică de lemn, monument de artă, dar privind vechimea acestei bisericițe nu avem nici un document. Tradiția spune doar că la început a fost schit clădit pentru întâia oară în anul 1636 de meșteri locali în Valea Precilor sau după alții în Valea Procoaia, pe locul numit „*La mănăstire*” de către „*popa Miron*” din Sângeorz, care ar fi stat chiar la Vad.

Din cauza vitregiilor timpurilor, biserica s-a ruinat. La începutul secolului al XVIII-lea, la anul 1747, popa Constantin din Sângeorz, călugărit Clement, la îndemnul episcopului Pahomie al Romanului, original din satul Gledin de lângă Bistrița, a zidit pe locul vechii biserici alta, dându-i numele Procov. Pe Antologhionul tipărit la Iași în 1755 sub păstorirea lui Iacob Putneanu a rămas următoarea însemnare: „*Cunoscut lucru este că această carte cu strădania și cheltniala cucernicului între preoți popa Constantin din Sângeorz iar acum ieromonah Climent o au cumpărat și lăsat zestre veșnică acestei sfinte mănăstiri... Mănăstirea Procov a Sângeorzului zile 20 decembrie 1769*”. Datorită acestui document avem certitudinea că mănăstirea a fost construită înainte de 1761.

Această mănăstire avea strânse legături cu schitul Procov din Moldova. Procovul pentru Transilvania secolului al XVIII-lea a însemnat o strânsă legătură, ușurând și influențând viața culturală și spirituală dintre cele două provincii românești⁶.

Mănăstirea din Feldru. Localitatea Feldru, așezată pe Someșul Mare, este atestată la 1440, sub numele de Nyirmezeo. Se pare că în hotarul acestei localități au fost mai multe schituri a căror date de întemeiere și amplasament sunt vag cunoscute, cei mai mulți istorici considerând că ar data din secolul al XVII-lea, ca o mică sihăstrie de eremiți la „*Gura Râmetei*”, iar istoricul Mircea Păcurariu o enumeră

⁵ Macarie Motogna, *op. cit.*, pp. 208-209.

⁶ *Ibidem*, p. 213.

The monasteries from Bistrița-Năsăud county. Part II- Monastic history between the XVth-XVIII-th centuries, *Astra Salvensis*, 2, p. 18-27

printre primele schituri românești ortodoxe atestate documentar în primele șase decenii ale secolului al XVIII-lea. Așezământul monahal a fost vizitat de episcopul Petru Pavel Aron în 23 aprilie 1763, iar în 16 decembrie 1767, când deja nu mai avea călugări, de episcopul Atanasie Rednic⁷.

Ultimul ei călugăr, Samuil, a murit în 1766. În 1768, sătenii au fost îndemnați să mute biserica în sat, iar bunurile ei să fie utilizate pentru biserica parohială. O conscripție din anul 1772 o găsește încă pe vechiul loc, dar fără călugări și cu o mică zestre de pământ. Cert este faptul că în sat, o biserică de piatră a fost ridicată în anul 1783, ceea ce ne face să bănuim că biserica mănăstirii a pierit pe vechiul amplasament⁸.

Mănăstirea din Mintiul Român, (comuna Nimigea) fondată înainte de sec. XVII-lea, distrusă în anul 1767. Urmele unei mănăstiri au fost localizate la poalele dealului „Muncelul” la trei km. de Mintiu, în locul numit „*La mănăstire*”. Potrivit unor date, ctitor i-ar fi fost un preot cu numele de Petreanu, care a plasat-o într-un loc lăzuit, denumit Valea Mare. Apare menționată în conscripția episcopului Rednic, la 1765.

Pentru a mări confuziile legate de istoria sa, alții susțin, dar fără argumente, că aici ar fi fost locul unei mănăstiri ortodoxe medievale pe care bătrânii au preluat-o și au adoptat-o, iar înainte de invazia tătară ar fi fost distrusă de sașii din Bistrița. Datele nu sunt însă confirmate de surse credibile.

A fost arsă la 1767, iar toate pământurile ei au fost luate și transformate în pășune, de stăpâna locului, aparținătoare familiei Teleki. În anul 1780, sătenii au ridicat pe locul ei o troiță. Piese din inventarul ei se păstrează în biserica parohială: două icoane vechi, două sfetnice din piatră menționate la 1885, și un clopot cu inscripție, dar fără an⁹.

Mănăstirea Negrileşti. În hotarul satului Negrileşti, o fost o mănăstire construită pe ruinele unui speculul (turn de strajă) roman, probabil înainte de 1700. În 1776 avea un călugăr ortodox, Iancu, care agita contra unirii. Pentru calmarea spiritelor, episcopul Grigore Maior trimite în zonă pe protopopul Dobrei, Geoge Pop, care s-a stabilit în Ungureni, lângă Lăpuș. Nu se cunosc alte date. Pe vremuri i se spunea locului unde s-a aflat mănăstirea „*La Mănăstire*”. În a doua parte a secolului al XVII-lea, aici exista o școală mănăstirească¹⁰.

⁷ *Ibidem*, p. 220.

⁸ Adrian Andrei Rusu, *Dicționarul mănăstirilor din Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș*, Presa Univeritară Clujeană, Cluj-Napoca, 2000, p. 136.

⁹ *Ibidem*, p. 175.

¹⁰ Macarie Motogna, *op.cit.* p. 237.

Mănăstirea Păltineasa (comuna Spermezeu). Mănăstirea exista pe la anul 1800, cum se deduce dintr-o însemnare de pe un Minei, dăruit bisericii din Dej, de ieromonahul Vartolomeu, slujitor la acest locaş monahal. Mănăstirea a fost mistuită de flăcări la o dată necunoscută¹¹.

Mănăstirea din Rebra. La nord de această localitate, în partea numită Valea Vinului, se afla o veche mănăstire românească, amintită mai întâi într-o Conscriptie a episcopului Inochentie Micu în anul 1733 și care a ființat până în ultimele decenii ale secolului al XVIII-lea, fiind un important focar de cultură.

Vechimea acestei mănăstiri era, desigur, mult mai mare, dovadă este și un Minei slavonesc din secolul al XIV-lea găsit în podul vechii biserici din Rebra și care are printre file o petiție către Ștefan cel Mare și Sfânt.

O altă dovadă este și o frumoasă icoană ce se păstrează reprezentând pe Maica Domnului cu Pruncul, de tipul Eleusa, icoană ce datează probabil din prima jumătate a secolului XVII-lea.

La mănăstirile din preajma Năsăudului (Rebra, Sângeorz, Zagra) se stabileau de obicei mulți călugări care studiaseră peste Munți, iar de aici se risipeau prin satele ardelene, în special iarna, pentru a răspândi lumina cărții.

Despre această mănăstire, Ioanichie Bălan scrie că a fost fondată anterior secolului al XVIII-lea, iar Mircea Păcurariu o enumeră printre principalele schituri ortodoxe românești din primele șase decenii ale secolului al XVIII-lea¹².

Mănăstirea din Zagra. Această mănăstire a fost întemeiată în 1718 de Vasile Rai pe loc sătesc, aflat în partea stângă a hotarului, spre Aluniș, între o culme împădurită și un pârâu, din care foloseau un agru (arabil) de 15 gălete semănătura și un fânaș de 8 care de fân¹³.

În 1723 trăiau în mănăstire un călugăr și trei laici. Pentru confecționarea lumânărilor necesare slujbelor, mănăstirea avea trei stupi. În același an mănăstirea a fost impusă la dijmă de autoritățile districtului Bistrița, motiv pentru care ctitorul cere intervenția Consistoriului catolic din Cluj.

În preajma anului 1763, după o existență de nici o jumătate de veac, mănăstirea a fost părăsită. Nu se cunoaște hramul, iar localizarea este vagă. Prin tradiție însă a rămas în gura poporului de aici că mănăstirea a existat aici înainte de timpul unirii cu biserica Romei, deci înainte de 1700.

---

¹¹ *Ibidem*, p. 240.

¹² *Ibidem*, p. 248.

¹³ Zenovie Pâclișanu, *Vechile mănăstiri românești din Ardeal*, în „Cultura creștină”, nr. 7-8, Blaj, 1919, p. 170.

The monasteries from Bistrița-Năsăud county. Part II- Monastic history between the XVth-XVIII-th centuries, *Astra Salvensis*, 2, p. 18-27

În 26 aprilie 1763 se afla în Zagra episcopul unit Petru Pavel Aron, de unde scria invitarea pentru „*canonicescul sobor*” din 29 iunie același an. El se refugiase în Zagra, din pricina răsculaților conduși de Tănase Todoran din Bichigiu, care s-au ridicat în apărarea ortodoxiei¹⁴.

Despre unele mănăstiri care au existat pe teritoriul județului, avem puține date păstrate în arhivele locale, menționându-se doar întemeierea și dispariția lor, așa cum au fost consemnate de Ioanichie Bălan în lucrarea *Vetre de sibăstrie românească-Transilvania-Tabel cronologic de mănăstiri și schituri*, astfel:

Mănăstirea Băița, fondată înainte de sec. al XVII-lea, desființată în sec. al XIX-lea.

Mănăstirea din Rebra Mare, fondată înainte de sec. al XVII-lea, desființată în sec. al XVIII-lea.

Mănăstirea din Rebra Mică, schit înființat în sec. al XVII-lea, dispărut în sec. al XVIII-lea.

Mănăstirea din Sântioana, fondată înainte de sec. al XVII-lea, dispărută la sfârșitul sec. al XVIII-lea.

Mănăstirea din Milașul Mare, fondată se pare în sec. al XVII-lea, desființată la începutul sec. al XIX-lea.

Mănăstirea Obârșia, comuna Monor fondată înainte de sec. XVII-lea, transformată în biserică de sat în sec. al XIX-lea.

Mănăstirea din Silvașul de Câmpie, fondată înainte de sec. XVII-lea, de câțiva călugări, desființată în sec. al XIX-lea.

Mănăstirea din Șopteriu, fondată în sec. al XVII-lea, rămasă fără călugări în sec. al XVIII-lea.

Mănăstirea Pocrov, comuna Sîngeorzul Român, întemeiată după 1723, dispărută la 1767.

Schitul Piatra-Fântânele, comuna Tiha Bârgăului, construit de săteni din lemn, în anul 1920. Datează până în zilele noastre, o perioadă ca biserică de sat, în prezent mănăstire de maici¹⁵.

Mănăstirea din Telciu, întemeiată în sec. al XVI-lea, pe locul unei sihăstrie din secolul al XV-lea, situată lângă apa *Byrckes*, pe stânga drumului între Hordou și Telciu. Documentul ei de reînființare datează de la anul 1523, an în care preoții Matei, Șandor și Petru împreună cu unii cnezi din valea Rodnei, adresează magistratului orașului Bistrița o solicitare în acest scop. Cererea a fost aprobată. În anul 1526 mănăstirea ar fi fost jefuită de Sigismund Nagy¹⁶.

După ocuparea treptată a Transilvaniei de regii Ungariei, a început o prigoană puternică împotriva Bisericii Ortodoxe Române,

¹⁴ Macarie Motogna, *op.cit.* p. 266.

¹⁵ Ioanichie Bălan, *op.cit.*, pp. 467-468.

¹⁶ Adrian Andrei Rusu, *op. cit.*, p. 268.

pornită de către reprezentanții Bisericii catolice, ajutați de papi și de regii Ungariei. Această prigoană a continuat și în secolele XIV și XV. Astfel, regele Ludovic, în 1366 și regele Sigismund, în 1428, porunceau dregătorilor lor să nu admită în Banat biserici și preoți „schismatici”, adică ortodocși. Faptul că regele Sigismund poruncise să nu se admită ortodocșilor dreptul de proprietate sau titluri nobiliare, a făcut ca mulți nobili și cneji români din diferite părți ale Transilvaniei să treacă la catolicism, înstrăinându-se, în același timp, și de poporul din care făceau parte¹⁷.

Ordinul categoric dat de Ludovic cel Mare prin care se stabilea că numai nobilul și cneazul de lege latină puteau avea proprietate imobilă, a fost completat și agravat prin sancțiuni drastice de regele Sigismund: „*nimeni nu poate poseda, ține și stăpâni nici o proprietate, nici un drept de nobil, nici un drept de cneaz, decât numai dacă va fi adevărat catolic și va urma acea credință pe care o crede și o mărturisește Biserica romană...; se despoaie de avere toți nobilii și cnezii, care țin pe moșiile lor preoți ortodocși, ce duc poporul în rătăcire. Preoților români să li se confişte proprietatea și să se expulzeze din țară*”¹⁸.

Referitor la mănăstirile ortodoxe, dărâmarea lor a început în urma unor insistente stăruințe din partea episcopilor uniți către curtea de la Viena:

„*Episcopul Petru Aron cere la 19 aprilie 1749 intervenția autorității de stat împotriva ortodocșilor din Făgăraș și a călugărilor de la Sâmbăta de Sus*”;

„*Episcopul Inocențiu Micu-Klein, înainte de a se convinge de zădărnicia unirii, cere curții din Viena să fie folosită forța militară împotriva neuniților, chiar când fac cereri la autorități: <<Cerem ca împotriva preoților și persoanelor bisericesti, care nu voiesc să asculte de episcopi și de mai marii bisericesti, când nu pot fi potoliți sau reduși la ascultare altfel și fac cereri de anchetă la autoritățile superioare ale provinciei, să se folosească brațul secular*”.

„*Episcopul Grigore Maior scrie la 19 aprilie 1782 comandantului general din Sibiu: << Dacă fac abstracție de Schitul Silvașul de Sus în districtul Hațeg, nu mai există pe cât știu nicăieri altundeva ieremit sau călugăr de acest fel sub jurisdicția mea. Dar mă întorc la mănăstirea neunită de rit grec de la Sâmbăta de Sus, cel mai mare luptător contra întregii uniri și reamintesc cu plăcere Voastre cele ce am scris adesea, cerând dărâmarea din temelie a acestui locaș din pădure, nu mă îndoiesc, Exelența Voastră, că veți ajuta la împlinirea acestei cereri, dacă acum o sprijină și dorința mai înaltă>>*”¹⁹].

¹⁷Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, Tipografia Eparhială, Sibiu, 1978, p. 74.

¹⁸Dumitru Stăniloae, *Uniatismul din Transilvania – încercare de dezmembrare a poporului român*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1973, p. 4.

¹⁹ Ștefan Meteș, *Mănăstirile românești din Transilvania*, Sibiu, 1936, p. 90.

The monasteries from Bistrița-Năsăud county. Part II- Monastic history between the XVth-XVIII-th centuries, *Astra Salvensis*, 2, p. 18-27

Aceste stăruințe au făcut ca mănăstirile ortodoxe românești din Transilvania să fie dărâmate toate.

Dacă Mănăstirea de la Sâmbăta de Sus a fos dărâmată în noiembrie 1785, celelalte mănăstiri din Țara Oltului fuseseră dărâmate mai înainte, la [ordinul generalului Buccow din 13 iunie 1761, care suna: *Mănăstirile de lemn să fie arse pretutindeni, cele de piatră să se distrugă și să se facă raport exelenței Sale Generalului atât despre restituirea bisericilor (către uniți) cât și despre demolarea mănăstirilor. Iar dacă cineva s-ar opune în mod temerar prea înaltei porunci regale, să fie pedepsit numaidecât cu moartea prin spânzurătoare, sau prin tăierea capului, ca unui care disprețuiesc poruncile regești și tulbură pacea și ordinea publică*²⁰.

Însă cea mai mare barbarie săvârșită de Buccow a fost distrugerea a zeci de schituri și mănăstiri din Transilvania, acțiune începută în vara anului 1761 și continuată în anii următori.

În anul 1763 Buccow a organizat două regimente grănicerești în Orlat și Năsăud, alcătuite din țărani și secui, nefiind admiși la început decât uniți.

La 10 mai 1763, lângă comuna Salva, pe locul numit „Mocirlă” în fața generalului Buccow și a episcopului Petru Pavel Aron, grănicerii din două batalioane au refuzat depunerea jurământului și au ridicat armele împotriva ofițerilor austrieci. Cei care au instigat la revoltă au fost pedepsiți prin frângere cu roata ori prin lovituri cu vergi²¹.

Mănăstirea voievodală de la Bichigiu tocmai fusese incendiată și demolată de către oamenii episcopului greco-catolic Petru Pavel Aron și ai generalului catolic austriac Bukov, care au pus în aplicare „Ordinul Măritei Comisiuni Regale”, din anul 1761, cu caracter de lege. Abia trecuse un an și, cei care au terorizat și alungat călugării, apoi au demolat mănăstirea, au venit să le ceară năsăudenilor și bistrițenilor români ortodocși jurământ militar într-o altă credință, străină lor, credință sub porunca și îndrumarea căreia li se demolaseră sanctuarul lor de noblețe și reper duhovnicesc ce-l aveau de la Vodă Rareș. Și nu-l demolaseră numai pe acesta. N-a scăpat de prăpădul catolicilor nicio mănăstire și nici schiturile din toată Transilvania²².

Opoziția la schimbarea prin forță a credinței a fost pe măsura durtății agresiunii, soldându-se cu numeroase victime. Culmea terorii a fost atinsă de martirajul de la Salva din noiembrie 1763 a bătrânului

²⁰ Dumitru Stăniloae, *op.cit.* p. 18.

²¹ Alin Albu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române – Evenimente, Personalități, Instituții*, Editura Reîntregirea, Alba-Iulia, 2013, pp. 234-235.

²² Nicolae Feier, *Sfinți români – Atanasie Todoran, Vasile din Telciu, Grigore din Zagra, Vasile din Mocod*, Editura Karuna, Bistrița, 2008, p. 23.

Atanasie Todoran în vârstă de peste 100 de ani și a celorlalți luptători neînfricați pentru „Legea românească”²³.

Iată ce mărturisește Patriarhul Miron Cristea, care și-a trăit toată copilăria și adolescența la școlile din Monor, Bistrița și Năsăud, despre acțiunea de desființare a Bisericii Ortodoxe din Transilvania, în cuvântarea la sfințirea Mănăstirii Sfântul Ilie din Toplița, ctitoria sa: „Optzeci și cinci de ani am fost fără păstor, crezând că „de vor bate păstorul se va împrăștia turma”. Pretutindeni, la poalele munților, erau mănăstiri în legătură cu cele de dincolo. Toate mănăstirile le-au ars și cele de piatră le-au zdrobit cu tunul, iar pe călugări i-au alungat. [Cu toate prigoanele, poporul nostru n-a rămas fără păstori, căci dacă căile de drumul mare erau păzite, călugării au cunoscut cărările ferite de prin codri și au continuat să țină legătura și trează credința cea adevărată. Prin munca și apostolia acestor modești călugări ni s-a păstrat credința. Aceasta e însemnătatea cea mare a fostelor mănăstiri și a călugărilor din el”²⁴.

Cele care au reușit să scape distrugerii sunt menționate în unele documente ale vremii: - *Silivașul de Câmpie* avea mănăstire la 1772 și 1774, funcționând și la 1902;

- *Monorul* reușește să-și salveze mănăstirea „Obârșia”;

- *Sântioana* își păstrează mănăstirea și după 1765;

- *Sângeorțul român* avea mănăstire în valea Porcoiaia, care în 1767 nu mai avea călugări;

- La *Rebra mică*, episcopul Atanasie Rednic însemna, la 1767, o mănăstire cu un preot;

- La *Rebra mare*, mănăstirea din „Lunca vinului” la 1762 exista, dar fără călugări.

- La *Feldru*, mănăstirea din pădure, aproape de „gura Rîmatei” între Feldru și Ilva-Mică, este adusă în 1768 în comună²⁵.

Mănăstirea de la Feldru se afla în pădurea dinspre Ilva-Mică, iar călugării de aici se ocupau scrierea și comercializarea cărților religioase. Această mănăstire a fost strămutată la Sângeorz-Băi în anul 1768. Mănăstirea de la Rebrisoara mai avea în 1767 doar un singur călugăr. Toate au dispărut în timp, totuși prezența lor este bine conservată și astăzi în toponimia locurilor²⁶.

Atât bisericile cât și mănăstirile n-au rezistat vitregiei vremurilor mai mult de 200-300 de ani. Construite fiind din lemn s-au degradat

²³ Cf. Iuliu-Marius Morariu, *Sfinții martiri năsăudeni, credința mai presus decât viața însăși*, în rev. „Atitudini”, anul 4, nr. 23, Petru Vodă, 2012, p. 46.

²⁴ *Ibidem*, p. 105.

²⁵ Gheorghe Mândrescu, *Biserici din lemn din Țara Năsăudului și din ținutul Bistrița*, în vol. Monumente istorice și de artă religioasă din Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului, editat de Arhiepiscopia Ortodoxă a Vadului, Feleacului și Clujului, Cluj-Napoca, 1982, p. 164.

²⁶ I. Marțian, *Documente bisericesti*, Arhiva Someșană, Nr. 9, Năsăud, 1928.

The monasteries from Bistrița-Năsăud county. Part II- Monastic history between the XVth-XVIII-th centuries, *Astra Salvensis*, 2, p. 18-27

datorită climatului umed, trăsnetelor din timpul furtunilor puternice, precum și incendiarii acestora din timpul invaziei tătarilor din 1717 sau revoluționarilor maghiari de la revoluția din 1848. Din unele construcții de acest gen datând din secolul al XV-lea și al XVI-lea, au rămas urmele fundațiilor, icoane, cărți și obiecte de cult religios²⁷.

După distrugerea mănăstirilor ortodoxe din ordinul generalului Buccow, când practic a încetat viața monahală ortodoxă în Transilvania, se înregistrează o prezență masivă a călugărilor de aici în mănăstirile din Țara Românească și Moldova. Între ei se numără cunoscuții călugări transilvăneni luptători pentru Ortodoxie: Nicolae Pop-Nichifor, Nicodim, Sofronie de la Cioara etc. Episcopii Pahomie al Romanului și Misail al Buzăului, mitropolitul Iacob Stamati și atâția alții erau originari din Transilvania.

În acest fel mănăstirile noastre au avut un însemnat rol în întărirea conștiinței de unitate națională²⁸.

Sigur că numărul mănăstirilor au fost cu mult mai mare decât cel menționat în această lucrare, însă unele au dispărut fără a lăsa un indiciu concret, despre altele există numai unele mențiuni toponimice și tradiția populară, care menționează existența vreunui schit sau mănăstiri pe acele locuri.

²⁷Dorina Chitu, *Monumente istorice de artă religioasă din Țara Năsăudului*, în „Asociațiunea Astra Rediviva – Sesiune internațională 2010 Năsăud” , Editura ASTRA, Sibiu, 2012, p. 297.

²⁸Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1992, p. 558.

Ovidiu Halas